

Załącznik
do Uchwały nr
Rady Miejskiej w Książu Wlkp.
z dnia

-Projekt-

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2025 – 2027

Opracowanie: Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp.

Książ Wlkp., grudzień 2024 r.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	3
1. Założenia Programu.	3
2. Podstawy prawne i dokumenty strategiczne.	4
II. ORGANIZACJA SYSTEMU WSPIERANIA DZIECKA I RODZINY – WYBRANE KWESTIE SPOŁECZNE ORAZ ZASOBY GMINY KSIĄŻ WLKP.	5
3. Ogólna charakterystyka gminy.	5
4. Wybrane elementy diagnozy społeczno – demograficznej rodzin.....	6
5. Analiza SWOT – wsparcie rodziny.....	16
III. STRUKTURA PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY	18
6. Adresaci Programu.	18
7. Cele i planowane do realizacji przedsięwzięcia.....	18
8. Finansowanie.	23
9. Realizatorzy Programu.	23
10. Monitoring i ewaluacja.	24
IV. PODSUMOWANIE	24
SPIS TABEL	26

I. WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 dla Gminy Książ Wlkp. wyznacza kierunki rozwoju usług społecznych w ramach funkcjonującej w gminie sieci oparcia społecznego dla rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży. Program zakłada przede wszystkim specjalistyczną pomoc i wsparcie w przezwyciężaniu trudności i kryzysów życia rodzinnego, zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń i usług wspierających funkcjonowanie rodzin z dziećmi oraz kreowanie przestrzeni do rozwijania nowych, adekwatnych do występujących potrzeb form wsparcia.

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. W myśl założeń ustawy pomoc rodzinie ma mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana w ramach zintegrowanego lokalnego systemu, przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji z różnych obszarów m. in. pomocy społecznej, edukacji, kultury, zdrowia czy bezpieczeństwa publicznego. Niniejszy Program jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych w Gminie Książ Wlkp. w latach ubiegłych.

1. Założenia Programu

„... rodzina należy do jednej z najważniejszych grup społecznych w Polsce ze względu na przypisywaną misję społeczną, pełnione role, znaczenie dla całego społeczeństwa, a zwłaszcza dla indywidualnych członków rodzin. W polskim państwie liczącym około 38 milionów ludności, pomimo zachodzących w ostatnich dziesięcioleciach intensywnych zmian społeczno-ekonomicznych oraz kulturowych, rodzina i szczęście rodzinne – obok zdrowia – uznawane są przez zdecydowaną większość Polaków za najważniejsze wartości oraz priorytetowy życiowy cel (CBOS, nr 22/2019; CBOS, nr 46/2019; CBOS, nr 61/2019).

Wyjątkowości rodziny dowodzi jej trwanie od wielu wieków oraz niepodważalne znaczenie dla życia i rozwoju jej członków, a także różnych zbiorowości społecznych. Zwłaszcza dla dzieci rodzina stanowi najważniejszy i najlepszy z możliwych element wszechstronnego integralnego rozwoju, którego rezultaty rzutują znamienne na całe dalsze życie, znacznie wykraczając poza wymiar życia rodziny ...” (Źródło: Ostrowska U. (2021) Rodzicielstwo i rodzina w kontekście współczesnych zagrożeń, Przegląd Pedagogiczny, nr 1, s. 59–72).

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 został przygotowany na podstawie analizy sprawozdawczości z realizacji poprzedniego programu, sprawozdań merytorycznych instytucji systemu wspierania rodziny, w tym oceny zasobów pomocy społecznej prowadzonej w latach 2021 – 2023 oraz raportów o stanie Gminy Książ Wlkp. za lata 2021 - 2023. Niezwykle istotne przy określaniu głównych problemów i konstruowaniu celów były też doświadczenia i wnioski pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. oraz instytucji współpracujących z prowadzonej dotychczas pracy z dzieckiem i rodziną. Ideą Programu jest rozwój sieci pomocy

dziecku i rodzinie, a zwłaszcza rodzinie wymagającej wsparcia, zagrożonej dysfunkcyjnością oraz dysfunkcyjnej. Czynniki powodujących bezradność, zaburzenie funkcji rodziny i dezintegrację więzi jest wiele, a ich liczba stale wzrasta.

Zakładane cele i rezultaty zostaną osiągnięte, jeśli planowane w ramach Programu zadania będą uwzględniały zasadę interdyscyplinarności, kompleksowości oraz zostaną ukierunkowane na skuteczne osiąganie jak najlepszych efektów. Zatem budowa i stałe wzmacnianie lokalnego systemu wspierania rodziny wymaga uwzględnienia takich zasad jak:

- 1) wielowymiarowość (rozpatrywanie problemu rodziny jako kwestii złożonej);
- 2) zintegrowane i kompleksowe podejście (zaangażowanie różnych podmiotów życia społecznego w proces pomocy oraz w inicjowanie zmian społecznych);
- 3) podkreślenie roli profilaktyki i edukacji w zakresie wsparcia funkcji rodziny, a zwłaszcza funkcji opiekuńczo – wychowawczej;
- 4) zapewnienie dostępu do powszechnych usług społecznych istotnych z punktu widzenia występujących lokalnie problemów dzieci i rodzin;
- 5) poszanowanie wolności osób i rodzin oraz prawa do samostanowienia tj. poszanowania decyzji i wyborów osoby, a także jej prawa do współuczestnictwa oraz współkształtowania procesu interwencji.

2. Podstawy prawne i dokumenty strategiczne

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 opracowany dla Gminy Książ Wlkp. odwołuje się do założeń systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, który jest sposobem organizacji wsparcia i usług realizowanych przez instytucje publiczne i niepubliczne, regulowanym szeregiem ustaw, w tym przede wszystkim:

- ✓ Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, ze zm.);
- ✓ Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.);
- Ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.);
- Ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 1576);
- Ustawą z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151);
- ✓ Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939);
- Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673);
- Ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 ze zm.);

- Ustawą z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.).

Program koresponduje również z dokumentami strategicznymi o zasięgu lokalnym i regionalnym takimi jak:

- ✓ Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025;
- ✓ Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Śremskim na lata 2022-2024;
- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Książ Wielkopolski na lata 2021-2030;
- ✓ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023 – 2028;
- ✓ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025.

II. ORGANIZACJA SYSTEMU WSPIERANIA DZIECKA I RODZINY – WYBRANE KWESTIE SPOŁECZNE ORAZ ZASOBY GMINY KSIĄŻ WLKP.

3. Ogólna charakterystyka Gminy.

Gmina Książ Wlkp. położona jest w środkowo - zachodniej Polsce, w granicach województwa wielkopolskiego i powiatu śremskiego. Od północy poprzez rzekę Wartę graniczy z Gminą Zaniemyśl i Gminą Krzykosy, od wschodu - z Gminą Nowe Miasto nad Wartą, od strony południowej - z Gminą Jaraczewo, a od zachodu - z Gminami Dolsk i Śrem. Pod względem wielkości terenu zajmuje obszar 14.611 ha, co stanowi 25,44% powierzchni powiatu i 0,49% powierzchni województwa. Krajobrazowo cechuje ją duża zmienność, z przewagą terenu nizinnego. Położona na obszarze Pradoliny Warty i Pojezierza Krzywińskiego Gmina Książ Wlkp., w ujęciu administracyjnym składa się z miasta Książa Wlkp. (196 ha - do 31 grudnia 2023 roku), będącego siedzibą władz lokalnych oraz z 32 wsi i osad - według stanu na 31 grudnia 2023 roku (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 r.).

Od stycznia 2024 r. wsie wraz z osadami tworzą 20 sołectw (Brzóstownia, Chrzastowo, Chwałkowo Kościelne, Gogolewo, Jarosławki, Kiełczynek, Kołacin, Konarskie, Konarzyce, Łęzek, Ługi, Mchy, Radoszkowo, Sebastianowo, Sroczewo, Świączyń, Włościejewice, Włościejewki, Zaborowo i Zakrzewice).

Książka Gmina należy do obszarów typowo rolniczych. Ponad 70% jej terenu zajmują indywidualne gospodarstwa rolne, dzierżawy gruntów po byłych państwowych gospodarstwach rolnych oraz spółdzielnie produkcyjne. Nie ma tu uciążliwego dla środowiska przemysłu ciężkiego, a rozwijające się stale funkcje usługowe i nieinwazyjne - produkcyjne, tworzą doskonałe warunki do zamieszkiwania.

Według informacji pochodzących z gminnych rejestrów Ewidencji Ludności w 2023 roku Gminę Książ Wlkp. zamieszkiwało 8 200 osób. W stosunku do roku 2021 odnotowuje się spadek liczby mieszkańców gminy. To, jak dokładnie przedstawiała się liczba ludności w latach od 2021 do 2023 obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 1. Liczba ludności w Gminie Książ Wlkp.

Lata	2021	2022	2023
Liczba ludności	8282	8187	8200
w tym:			
Kobiety	4112	4079	4098
Mężczyźni	4170	4108	4102
Miasto	2614	2566	2552
Tereny wiejskie	5668	5621	5648

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Książ Wlkp. za lata 2021 – 2022 - 2023

Jeżeli chodzi o strukturę wieku to najliczniejszą grupę ludności Gminy Książ Wlkp. w 2023 roku stanowili mieszkańcy w przedziale wiekowym (19-65) lat – 64%, następnie mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym (0-18) – 23%, a najmniej liczebna tj. 13% to osoby w wieku poprodukcyjnym (66<) (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 r.)

Dostrzegalny od kilku lat w Polsce niż demograficzny dotyczy również obszaru Gminy Książ Wlkp., w której odnotowuje się ujemny przyrost naturalny.

Tabela nr 2. Przyrost naturalny w Gminie Książ Wlkp.

Lata	2021	2022	2023
Liczba urodzeń	61	64	67
Liczba zgonów	108	81	87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Książ Wlkp. za lata 2021 – 2022 – 2023

4. Wybrane elementy diagnozy społeczno – demograficznej książkich rodzin

Diagnoza czyli rozpoznanie zastanego stanu rzeczy jest niezbędnym i podstawowym elementem kompleksowych działań. Jest źródłem wiedzy na temat najistotniejszych potrzeb i problemów mieszkańców jak również identyfikuje potencjały lokalnego środowiska w tym instytucji i organizacji. Na jej podstawie możliwe jest wskazanie celu i metody rozwiązywania zidentyfikowanych problemów.

Realizowanie zadań w zakresie wspierania rodziny możliwe jest przy wykorzystaniu dostępnych zasobów Gminy Książ Wlkp. Gmina aktywnie reaguje na pojawiające się problemy i nowe kwestie społeczne (np. epidemia koronawirusa, napływ obywateli Ukrainy, którzy migrują do Polski z powodu wojny), jak również stosując szeroko rozumianą profilaktykę społeczną wyprzedza powstawanie bądź powiększanie się istniejących problemów. Wykorzystuje do tego instrumenty integracji społecznej, dialogu społecznego, wspieranie partycypacji społecznej, wolontariatu czy promowanie właściwych postaw obywatelskich.

OŚWIATA I EDUKACJA

Dostęp do edukacji to jedno z podstawowych praw każdego człowieka. Edukacja odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu przyszłości to, dzięki niej zdobywa się możliwość rozwoju osobistego, zawodowego i społecznego. Zadaniem jednostek samorządu terytorialnego jest zapewnienie dostępu do kształcenia, wychowania i opieki oraz likwidowanie barier w tym dostępie.

Liczebność placówek oświatowych działających na terenie Gminy Książ Wlkp., w 2023 roku, nie uległa zmianie. W odniesieniu do jednostek publicznych w dalszym ciągu funkcjonowało 1 przedszkole i 4 szkoły podstawowe, w tym 3 z oddziałami przedszkolnymi. Natomiast w zakresie oświaty niepublicznej stan placówek prowadzonych przez inne podmioty niż jednostki samorządu terytorialnego obejmował 2 szkoły podstawowe, 3 przedszkola i 1 żłobek. Podmiotami prowadzącymi ww. niepubliczne placówki były organizacje pozarządowe, osoby fizyczne lub prawne. W związku z niższym demograficznym liczebność uczniów w oddziałach klasowych w poszczególnych publicznych szkołach podstawowych zmniejszyła się i wynosiła średnio blisko 19 osób w oddziale. Zmniejszyła się też ogólna liczba oddziałów. (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 rok).

W roku 2023, podobnie jak w latach poprzednich, Gmina Książ Wlkp. przyznała stypendia skierowane dla uczniów, których rodziny znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, a których celem było wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Ponadto gminne programy stypendialne wspierały wybitnych sportowców oraz uczniów osiągających wysokie lokaty w rozgrywkach sportowych rangi co najmniej wojewódzkiej czy uzyskujących wysokie punktacje w egzaminie ósmoklasisty. W 2023 roku stypendium pobierało 50 uczniów, przy czym 68% z nich uczęszczało do gminnych szkół podstawowych. W minionych latach zauważalny był dość mocno spadek ogólnej liczby uczniów korzystających z pomocy materialnej, co wynika z relatywnie niskiego progu dochodowego na osobę w rodzinie w stosunku do dość dynamicznie rosnącego minimalnego wynagrodzenia za pracę. Gmina Książ Wlkp. wspiera też uczniów wybitnie uzdolnionych. Przyznano stypendia sportowe w 2023 r. dla 3 sportowców za osiągnięcie wysokich lokat w rywalizacji sportowej. Rada Miejska w Książu Wlkp. przyjęła w roku 2014 „Gminny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży”, który stał się fundamentem do ustalenia Regulaminu przyznawania stypendium Burmistrza Książa Wlkp. uzdolnionym dzieciom i młodzieży. W 2023 roku Burmistrz wyróżnił 19 uczniów gminnych szkół podstawowych za wybitne osiągnięcia artystyczne, naukowe lub sportowe (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 rok).

RYNEK PRACY

Istotny wpływ na sytuację współczesnej rodziny, a tym samym na jej funkcjonowanie ma rynek pracy. Analizując statystyki i opracowania Powiatowego Urzędu Pracy w Śremie można stwierdzić, że okres od 2021 do 2023 r. w Powiecie Śremskim cechował utrzymujący się niski poziom bezrobocia. Ta stabilna sytuacja nie została zachwiana ani przez trwający w ubiegłych latach w Polsce stan zagrożenia epidemiologicznego ani przez trudną sytuację polityczno-gospodarczą na arenie międzynarodowej (m.in. wojna w Ukrainie). Stopa bezrobocia w powiecie w grudniu 2023 r. wynosiła 2,3 (Źródło: <https://srem.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia>). Jeśli chodzi

o liczbę osób bezrobotnych w Gminie Książ Wlkp. to w styczniu 2022 roku bezrobocie dotyczyło 103 mieszkańców gminy, a pod koniec roku, w grudniu, w Powiatowym Urzędzie Pracy w Śremie zarejestrowanych było 96 bezrobotnych. Dla porównania w analogicznym okresie roku 2021, w styczniu śremski Urząd Pracy wykazywał 110 ksiąskich bezrobotnych, w grudniu natomiast – 94. W roku 2023 obniżyła się liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Książ Wlkp. i wyniosła w grudniu 79 osób, w tym 58 to kobiety i 21 to mężczyźni. Liczba osób długotrwale bezrobotnych to 28 osób (Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Śremie, Sprawozdania MRiPS o rynku pracy).

MIESZKALNICTWO

Jedną z podstawowych trosk rodziny jest zapewnienie swoim członkom godziwych warunków mieszkaniowych. W roku 2024 Narodowy Bank Polski odnotowuje poprawę sytuacji mieszkaniowej w Polsce. Wylicza, że zwiększyła się liczba mieszkań w zasobie na 1000 ludności (wyniosła ok. 420 wobec 412 w 2022 r.) oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę (ok. 31,7 mkw. wobec 31,1 mkw. w 2022 r.), zmalała jednocześnie przeciętna liczba osób przypadająca na mieszkanie - 2,38 wobec 2,42 w 2022 r. (Źródło: Raport o sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2023 r., Departament Stabilności Finansowej Warszawa, 2024 r.)

„W 2022 roku w Gminie Książ Wlkp. oddano do użytku 29 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 3,59 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Książ Wlkp. to 2 372 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypadają zatem 294 mieszkania. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. 72,4% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 27,6% na sprzedaż lub wynajem. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Książ Wlkp. to 5,59 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2022 roku w Gminie Książ Wlkp. to 124,90 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 98,40% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 94,73% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 93,55% mieszkań posiada łazienkę, 87,90% korzysta z centralnego ogrzewania, a 30,94% z gazu sieciowego”

(Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ksiaz_Wielkopolski).

Jednym z zadań należących do gminnej jednostki samorządu terytorialnego jest tworzenie odpowiednich warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej. Gmina, realizując zadania określone w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, stosowała opracowany w 2019 roku

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Książ Wlkp. na lata 2019-2024. Jego celem jest prowadzenie racjonalnej polityki mieszkaniowej zmierzającej do zwiększenia możliwości mieszkaniowych Gminy, poprawa stanu technicznego lokali, określenie strategii czynszowej zapewniającej utrzymanie zasobów w należyтым stanie technicznym. W 2023 roku Gmina Książ Wlkp. dysponowała 52 lokalami mieszkalnymi, w tym 5 lokalami z najmem socjalnym, dokładnie tyle samo, co rok wcześniej (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 rok). W 2023 r. nie wstępował problem braku wymaganej liczby lokali komunalnych i socjalnych. Wszystkie złożone wnioski o przydział mieszkań komunalnych z zasobów Gminy zostały rozpatrzone pozytywnie.

KULTURA, SPORT, REKREACJA

Książ Wlkp. ma rozwiniętą ofertę kulturalną, rozrywkową, sportową i rekreacyjną pozwalającą na spędzanie czasu wolnego w sposób atrakcyjny przez różnych odbiorców. Szczególnie istotne jest to, że większość oferowanych atrakcji nie wymaga ponoszenia przez mieszkańców nakładów finansowych. Zadania z szeroko pojmowanej kultury, turystyki i edukacji w Gminie realizuje Centrum Kultury Książ Wlkp. Sprawną działalność w tym zakresie umożliwiał funkcjonowanie w ramach jednej jednostki: Ośrodka Kultury, Biblioteki, Terenów Rekreacyjnych w Jarosławkach oraz Izby Regionalnej Gminy Książ Wlkp. W ofercie Centrum corocznie znajdują się koncerty, festiwale, inscenizacje historyczne, imprezy plenerowe, konkursy, warsztaty, imprezy turystyczne, wydarzenia sportowe i wiele innych. Tak szeroki wachlarz różnorodnych propozycji zachęca mieszkańców, w tym rodziny z dziećmi do aktywności społecznej, wspólnego spędzania czasu wolnego, podejmowania aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia.

PRZESŁANKI KORZYSTANIA Z POMOCY

Wpływy zmian społecznych, kulturowych, ekonomicznych i demograficznych na rodzinę są powszechnie zauważane. Wskazuje się na problemy rodziny w wypełnianiu jej zadań, na trudności materialne, niewystarczające wsparcie dla młodego i najstarszego pokolenia, trudności w łączeniu obowiązków zawodowych i rodzinnych, permanentny brak czasu, czy wszechobecny stres. Zagrożenia, na jakie wystawiona jest współczesna rodzina, widać w perspektywie makrospołecznej i mikrospołecznej. Dotychczas rozpoznane problemy m. in. niepełnosprawność, bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, czy przemoc w rodzinie, stanowiące katalog przesłanek do korzystania z pomocy społecznej to jedynie wycinek problemów z jakimi borykają się rodziny w dzisiejszych czasach. Nowe zagrożenia są związane z postępem cyfrowym i technologicznym, doświadczaniem kryzysów ekonomicznych, humanitarnych, stanów epidemicznych i ich konsekwencji, czy kryzysem samej instytucji małżeństwa. Rodzina przechodzi radykalne przeobrażenia – od tradycyjnej rodziny patriarchalnej do rodziny nowoczesnej nuklearnej, skupionej na potrzebach jednostki. Specjaliści wspomagający rodzinę muszą się też liczyć z funkcjonującymi równolegle do rodziny tradycyjnej nowymi modelami życia rodzinnego np. samodzielni rodzice, rodziny patchworkowe inaczej rekonstruowane czy monoparentalne. Jednakże bez względu na realizowany model rodziny, nie do uniknięcia są trudności i problemy, jakie potencjalnie mogą wystąpić. Lista zagrożeń dla

prawidłowego funkcjonowania rodziny stale się poszerza. Stanowi nowe wyzwania dla samych rodzin jak i dla polityków społecznych, którzy są odpowiedzialni za tworzenia systemu pomocy i wsparcia na miarę współczesnych potrzeb.

Zadania z zakresu pomocy społecznej oraz kreowanie lokalnej polityki społecznej na terenie Gminy Książ Wlkp., koordynuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. (OPS). Jest on inicjatorem działań o charakterze pomocowym, aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. należy między innymi realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ośrodek gromadzi też dane dotyczące osób i rodzin znajdujących się w sytuacji wymagającej wsparcia społecznego. Na potrzeby analizy danych dotyczących książkich rodzin przygotowano kartę diagnostyczną umożliwiającą porównanie określonych parametrów na przestrzeni kilku lat.

Tabela nr 3. Karta diagnostyczna.

Zakres danych/Lata	2021	2022	2023
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	131	118	120
Liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami	243	209	190
Liczba rodzin korzystająca ze świadczenia alimentacyjnego	19	21	21
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów szkolnych	96	64	50
Liczba rodzin korzystająca z dodatku mieszkaniowego	28	29	25
Liczba złożonych wniosków o wydanie Kart Dużej Rodziny (dla nowych rodzin 3+)	19	11	19
Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego	89	82	78
Liczba asystentów rodziny	1	1	1
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny	10	8	12

Źródło: Opracowanie własne

Do 2022 r. gminne ośrodki pomocy społecznej realizowały Program „Rodzina 500+”, czyli działający od 1 kwietnia 2016 roku program rządowy, dedykowany rodzicom i opiekunom prawnym wychowującym dzieci w wieku do 18 roku życia. Aktualnie program ten realizowany jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Warto przytoczyć tu dane dotyczące liczby rodzin korzystających w latach ubiegłych z tego świadczenia. W Ośrodku Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. w 2021 roku złożonych zostało łącznie 1090 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego. Średnio w miesiącu prawo to dotyczyło 1637 dzieci w 980 rodzinach.

Tabela nr 4. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej.

Powód/Lata	2021	2022	2023
Ubóstwo	40	36	29
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	4	4	4
Potrzeba ochrony macierzyństwa	18	16	13
Bezrobocie	32	27	27
Niepełnosprawność	65	66	53
Długotrwała lub ciężka choroba	90	77	62
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	35	41	35
Przemoc w rodzinie	0	0	0
Alkoholizm	6	7	2
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	4
Zdarzenie losowe	1	0	0
Sytuacje kryzysowej	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej

PROBLEMY ZDROWOTNE I UBÓSTWO

Analizując główne przyczyny problemów w ksiąskich rodzinach korzystających z pomocy, najczęściej pojawiającą się kategorią negatywnych zjawisk były problemy zdrowotne. Sytuacja ta jest niezmienna od wielu lat i najwięcej świadczeń mieszkańcom Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. przyznał z tytułu występowania 2 przesłanek: długotrwałej i ciężkiej choroby lub niepełnosprawności.

Jako następne, według częstości występowania, odnotowano bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz ubóstwo. System wsparcia obejmował więc najczęściej pomoc w sprawach socjalno – bytowych i finansowych. Zasadniczą pomocą kierowaną do tych gospodarstw domowych było wzmocnienie ich kondycji materialnej, wsparcie usługowe w postaci usług

opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i asystencji dla osób z niepełnosprawnością. W ramach Programu resortowego „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” – edycja 2023 r. - przyznano usługi asystencji osobistej 34 osobom z niepełnosprawnością wykonanych podczas 7 695 godzin. Ważną kategorią udzielanego wsparcia była też szeroko rozumiana praca socjalna.

BEZROBOCIE

Niezależnie od obiektywnie dobrej sytuacji na rynku pracy potwierdzonej statystykami prowadzonymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Śremie dużą grupę korzystających ze świadczeń pomocy społecznej stanowią rodziny, gdzie głównym problemem jest bezrobocie. Doświadczenia z prowadzonej pracy socjalnej w tych rodzinach, wskazują wyraźnie, że problem bezrobocia, a zwłaszcza długotrwałego, wynika z często z wielu złożonych zjawisk, takich jak m. in. choroby somatyczne, stan zdrowia psychicznego, zaniedbania edukacyjne, dziedziczenie pewnych niekorzystnych wzorców funkcjonowania społecznego, wykluczenie transportowe czy uzależnienia. Skutki długotrwałego bezrobocia ponosi zarówno sam bezrobotny, jak i jego najbliższe otoczenie, przede wszystkim rodzina. Może to być zarówno stres i frustracja, obniżenie standardu życia, nałogi i w konsekwencji wykluczenie społeczne. Z punktu widzenia projektowania procesu wsparcia rodzin borykających się z tym problemem istotne znaczenie ma fakt, iż w strukturze bezrobocia, niezmiennie od lat jedną z największych grup (blisko jedną trzecią ogółu), stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Specyficzną cechą klientów pomocy społecznej, z których znaczna część to osoby długotrwale bezrobotne i nieaktywne zawodowo, jest wielowymiarowość ich problemów. Ich rozwiązanie wymaga wieloetapowego procesu zmiany i zaangażowania instytucji oraz organizacji, także spoza kręgu pomocy społecznej. Konieczne będzie wdrożenie usług integracji społecznej i zawodowej kierowane do osób bezrobotnych, które służą podnoszeniu ich kompetencji życiowych i zawodowych w takim stopniu, aby mogły wejść na rynek pracy. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 5. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej

Rok	Wskaźnik
2021	28%
2022	30%
2023	25%

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023.

UZALEŻNIENIA

Kolejną przesłanką wymagającą systematycznych działań w ramach istniejącego systemu pomocy są uzależnienia, a zwłaszcza od alkoholu. Jest to problem, który mieszkańcy w przeprowadzonych badaniach ankietowych uznali za dominujący w gminie (Źródło: Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023 – 2028). Alkoholizm w rodzinie to bardzo złożony i skomplikowany problem, który dotyczy nie tylko chorego, lecz wpływa

negatywnie na wszystkich członków rodziny, degradując życie rodzinne, doprowadzając do współuzależnienia, a czasem nawet do przemocy, której świadkami lub ofiarami są często dzieci. W ramach zadań własnych oraz w oparciu o ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Gmina Książ Wlkp. realizuje gminny program profilaktyczny w zakresie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawarte w Programie nadrzędne cele polegały między innymi na zwiększeniu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu, udzielaniu rodzinom z problemem alkoholowym pomocy psychologicznej i prawnej, prowadzeniu profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych. Istotne cele Programu to także wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii. Zadania i sposoby realizacji Programu dostosowane były do potrzeb lokalnych i odpowiadały możliwościom prowadzenia określonych form wsparcia z uwzględnieniem posiadanych zasobów instytucjonalnych i osobowych. Obok Urzędu Miejskiego w Książu Wlkp. realizatorami Programu była Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjno- Informacyjny w Książu Wlkp., Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. oraz Powiatowa Komenda Policji w Śremie. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, działająca w 2023 roku podjęła różnego rodzaju działania celem wystawienia opinii w przedmiocie uzależnienia, , a także przeprowadziła rozmowy z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi. Członkowie Komisji brali również czynny udział w posiedzeniach grup roboczych działających przy Zespole Interdyscyplinarnym. Przy współpracy z miejscowym OPS Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła w szkołach i przedszkolach na terenie Gminy Książ Wlkp. prelekcje w zakresie upowszechniania i profilaktyki problemów alkoholowych, konsekwencji uzależnienia od środków odurzających, a także zwiększenia zdolności do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi i uzależnieniami od narkotyków oraz przemocy powstającej wskutek problemów alkoholowych (Źródło: Raport o stanie Gminy Książ Wlkp. za 2023 rok).

PRZEMOC DOMOWA

W szczególnie trudnej sytuacji są rodziny, które doświadczają problemów w obszarze przemocy domowej. Zgodnie z definicją ustawową przez przemoc domową należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Główne zadania gminy z zakresu przemocy

domowej określa Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025.

Tabela nr 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego.

Zakres danych/Lata	2021	2022	2023
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	24	17	18
Liczba sprawców przemocy, wobec których procedura była prowadzona	24	19	18
Ilość formularzy „Niebieskiej Karty - A”, które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego	17	7	10
Ilość grup pomocowo – diagnostycznych (w 2021 r. grupy robocze)	4	20	19
Ilość spotkań grup pomocowo - diagnostycznych/roboczych	75	53	55

Źródło: Opracowanie własne.

WSPIERANIE RODZINY

Polityka społeczna państwa wskazuje na potrzebę systemowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, mieszczących się w formule zintegrowanych i interdyscyplinarnych działań. Zgodnie z definicją ustawową wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

W myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na: analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli i funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodzin, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny, dążeniu do reintegracji rodziny. Wspieranie rodziny prowadzone jest w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Realizowane jest za jej zgodą i przy aktywnym udziale, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

W 2023 roku 35 rodzin z Gminy Książ Wlkp. było beneficjentami pomocy ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Wśród nich znalazły się rodziny niepełne oraz rodziny wielodzietne. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych to przesłanka, która często występuje z innymi niekorzystnymi zjawiskami, tj. ubóstwem, niepełnosprawnością, uzależnieniami, kryzysami zdrowia psychicznego, przemocą czy też bezrobociem.

Rodziny borykające się z tyloma problemami, których rozwiązanie nie jest możliwe bez wsparcia instytucjonalnego, najczęściej znajdują się w obszarze działania asystenta rodziny.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. zatrudniony jest w ramach umowy o pracę jeden asystent rodziny, który obejmuje wsparciem średnio 10 do 12 rodzin rocznie. Liczba środowisk objętych wsparciem asystenta rodziny stale wzrasta. W ocenie asystenta rodziny koniecznym jest utrzymywanie wsparcia w dłuższym okresie, co związane jest z niskim potencjałem rodzin objętych pomocą i utrzymującymi się w tych rodzinach deficytami społecznymi. Praca nad „zmianą” jest wieloetapowa i trudna, a w wielu przypadkach pozytywny efekt nie jest możliwy do uzyskania. Asystent w pracy z rodziną podejmuje kwestie rozwoju kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, kształtowania umiejętności społecznych, wzmacniania więzi małżeńskich, rozwiązywania konfliktów, promocji zdrowego stylu życia, problemów i trudności w okresie wczesnego macierzyństwa, profilaktykę przemocy wobec małego dziecka, radzenia sobie ze stresem oraz problemami związanymi z pełnieniem ról w rodzinie. W kontekście działań profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do członków rodzin zagrożonych zachowaniami ryzykownymi np. uzależnieniami motywuje do podejmowania leczenia i terapii.

Najczęstszymi formami wsparcia były: konsultacje i rozmowy motywujące w kwestiach utrzymania abstynencji, spędzania czasu z dziećmi i rodziną, utrzymania czystości czy podjęcia aktywności na rynku pracy, treningi w zakresie racjonalnego gospodarowania budżetem domowym, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, rozmowy z dyrektorami szkół i z wychowawcami, motywowanie do podjęcia konsultacji lekarskich, pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia, organizacja pomocy psychologicznej i prawnej, współpraca przy wszczęciu procedury Niebieskiej Karty.

POMOC PSYCHOLOGICZNA DLA MIESZKAŃCÓW GMINY

Ważnym elementem systemu wsparcia funkcjonującego w Gminie Książ Wlkp. jest pomoc psychologiczna dla mieszkańców świadczona w ramach Punktu Konsultacyjnego - Informacyjnego, prowadzonego przez psychologów i specjalistów psychoterapii uzależnień. Pomoc, którą można uzyskać w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym skierowana jest do osób uzależnionych lub współuzależnionych z powodu nadużywania alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, jak również do osób poszukujących pomocy psychologicznej z powodu różnych kryzysów osobistych, rodzinnych.

W 2023 roku pomoc psychologiczna zarówno dla dorosłych mieszkańców gminy jak i dla dzieci organizowana była też w ramach działań Ośrodka Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. Działanie to było odpowiedzią na potrzeby profilaktyki społecznej, minimalizowania ryzyka wystąpienia niepożądanych zachowań, przy jednoczesnej promocji pozytywnych wzorców rodzicielstwa, radzenia sobie z trudnościami i budowania zdrowych relacji społecznych.

PIECZA ZASTĘPCZA

Pieczą zastępczą to forma opieki nad dzieckiem, która ma na celu ochronę jego interesów i dobrostanu, gdy rodzice biologiczni nie są w stanie zapewnić odpowiednich warunków wychowania. Jest to rozwiązanie stosowane, gdy inne dostępne środki wsparcia zawiodły i dziecko z powodu niewydolności opiekuńczo - wychowawczej rodziców musi wychowywać się poza rodziną.

Zadania związane z zapewnieniem dzieciom pozbawionym opieki i wychowania przez rodziców, w formie pieczy zastępczej realizuje na terenie Powiatu Śremskiego jego jednostka organizacyjna - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie.

Tabela nr 7. Dzieci z terenu Gminy Książ Wlkp. umieszczone w pieczy zastępczej.

Zakres danych/Lata	2021	2022	2023
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	4	7	12
Liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na poddaństwie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Śremie.

W myśl obowiązujących przepisów pobyt dziecka w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej powinien mieć charakter przejściowy, tj. do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub rodziny przysposabiającej. Niestety, bardzo często dzieci pozostają w pieczy zastępczej do czasu osiągnięcia pełnoletności lub zakończenia nauki.

5. Analiza SWOT – wsparcie rodziny.

Analiza SWOT to popularna technika porządkowania i weryfikowania informacji, która służy jako metoda analizy strategicznej. Nazwa SWOT to akronim od angielskich słów: *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia). Mocne i słabe strony w analizie SWOT to czynniki wewnętrzne, które świadczą o sile lub słabości danej instytucji/organizacji. Szanse i zagrożenia to zewnętrzne zjawiska i procesy, które wpływają na jej rozwój np. czynniki prawne, polityczne, ekonomiczne.

Poniższa analiza SWOT została oparta o wiedzę i doświadczenie specjalistów pracujących z rodziną w ramach realizacji zadań przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. i stanowi skuteczne narzędzie do identyfikacji obszarów wymagających poprawy oraz określenia zasobów stanowiących podstawę do realizacji zadań w ramach Programu Wspierania Rodziny.

Tabela nr 8. Zestawienie mocnych i słabych stron systemu wsparcia rodziny w Gminie Książ Wlkp.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
✓ Dokumenty strategiczne oparte na rzetelnej analizie problemów i zasobów środowiska lokalnego. ✓ Systemowe podejście do wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, zakładające ścisłą i profesjonalną współpracę wszystkich instytucji zaangażowanych w pracę na rzecz rodziny.	✓ Brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. ✓ Brak rodzin wpierających. ✓ Niskie kompetencje społeczne i opiekuńczo – wychowawcze rodziców objętych wsparciem. ✓ Niskie zaangażowania członków rodzin w proces zmiany. ✓ Niewystarczająca oferta poradnictwa

✓ Wypracowane dobre praktyki współpracy, efektywny przepływ informacji i pozytywne relacje między przedstawicielami instytucji oraz organizacji. ✓ Dobrze przygotowana i profesjonalna kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. ✓ Zróżnicowana oferta wsparcia adresowana do rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. ✓ Stabilność zatrudnienia asystenta rodziny na podstawie umowy o pracę. ✓ Funkcjonowanie świetlic wiejskich w tym środowiskowych	specjalistycznego (brak psychologa dziecięcego, psychiatry, terapeuty rodzinnego, mediatora). ✓ Niewystarczająca oferta kompleksowego wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w różnego rodzaju kryzysach. ✓ Mały udział organizacji pozarządowych i wolontariatu w systemie wspierania rodziny. ✓ Brak mieszkań ze wsparciem np. treningowych, chronionych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
✓ Polityka prorodzinna państwa tworząca pozytywny wizerunek rodziny oraz warunki do powstawania nowych usług. ✓ Wzrost świadomości społecznej na temat potrzeby wspierania rodziny, a także potrzeby korzystania przez rodziny z dostępnych ofert pomocowych. ✓ Programy zabezpieczenia społecznego (np. Rodzina 800+, Dobry start, Karta Dużej Rodziny, Aktywny Rodzic). ✓ Dostępność szkoleń i możliwości podnoszenia kwalifikacji dla kadr pomocy i integracji społecznej. ✓ Dobra sytuacja na rynku pracy. ✓ Poprawa sytuacji materialnej rodzin z dziećmi, zwłaszcza rodzin wielodzietnych. ✓ Wzrost dostępności opieki nad dziećmi do lat 3. ✓ Rozwój wolontariatu.	✓ Doświadczanie przez rodziny kryzysów ekonomicznych, humanitarnych, stanów epidemicznych i ich konsekwencji. • Stale poszerzająca się lista zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny związana m. in. z nowymi technologiami, uzależnieniami. ✓ Zmiany społeczne i kulturowe np. zanik wartości rodzinnych, kryzys instytucji małżeństwa, wzrost liczby rodzin niepełnych. ✓ Zaniedbywanie relacji i zdrowia psychicznego w rodzinach. ✓ Wypalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej.

✓	Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych np. w formie dotacji.	
---	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

III. STRUKTURA PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY

6. Adresaci Programu.

Odbiorcami Gminnego Program Wsparcia Rodziny na lata 2025 - 2027 są dzieci i rodziny zamieszkałe na terenie Gminy Książ Wlkp. przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Adresatami działań pomocowych w zakresie wsparcia realizowanego przez asystenta rodziny, będą również rodziny i kobiety w ciąży spełniające kryteria zawarte w ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem". W szczególności Program skierowany jest do:

- ✓ rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- ✓ rodzin zagrożonych przemocą i uzależnieniem;
- ✓ rodzin z dziećmi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

Pośrednio grupę docelową Programu stanowi również kadra pracowników zaangażowanych w pomoc rodzinom w sytuacji kryzysowej lub doświadczającym trudności w wychowaniu i opiece nad dziećmi.

7. Cele i planowane do realizacji przedsięwzięcia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Książ Wlkp. na lata 2023-2028

„W oparciu o diagnozę oraz rozpoznane problemy społeczne Gminy celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Książ Wlkp. na lata 2023-2028 jest: WZMACNIANIE ksiąskich rodzin WSPÓŁDZIAŁANIE z samorządem lokalnym, organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz wsparcia rodziny i rozwoju społeczności lokalnej WSPIERANIE seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, „Zapewnienie mieszkańcom Gminy Książ Wlkp. warunków do zróżnicowanego rozwoju oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji, poprzez realizację misji Strategii (wzmacnianie, wspieranie, współdziałanie)”.

Cel główny Gminnego Program Wsparcia Rodziny na lata 2025 – 2027 bezpośrednio nawiązuje do cytowanego powyżej celu Strategii.

Celem głównym Programu jest budowanie i rozwijanie systemu wsparcia sprzyjającemu prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin w Gminie Książ Wlkp., ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Realizacja założeń Programu pozwoli skuteczniej odpowiadać na potrzeby ksiąskich rodzin, oraz wspierać ich członków, a zwłaszcza dzieci i młodzież w pokonywaniu trudności, jakich

doświadczają. Umożliwi też tworzenie warunków do rozwijania aktywności i zasobów, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i w wymiarze grup społecznych i społeczności lokalnych.

Tabela Nr 9. Cele szczegółowe Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027 wraz z określeniem działań i wskaźników.

Cel 1	Diagnoza potrzeb w zakresie wsparcia dziecka i rodziny.
Działania	Współpraca interdyscyplinarna z instytucjami i organizacjami tworzącymi system wsparcia.
	Określenie problemów systemu wspierania rodziny w celu dostosowania go do bieżących potrzeb.
	Gromadzenie i upowszechnianie informacji w zakresie potrzeb rodziny i stałe ich aktualizowanie.
Wskaźniki	Liczba przeprowadzonych badań np. ankietowych.
	Liczba instytucji, od których pozyskano informacje.
	Liczba publikacji dotyczących lokalnych problemów społecznych.
Cel 2	Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń i usług wspierających ekonomiczne funkcjonowanie rodziny.
Działania	Pomoc w zakresie dożywiania dzieci.
	Realizacja stypendiów szkolnych, zasiłków szkolnych.
	Realizacja świadczeń pomocy społecznej w formie: zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych.
	Realizowanie pomocy w formie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
	Realizowanie pomocy w formie zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami.
	Realizowanie pomocy w formie dodatków mieszkaniowych.
	Realizowanie programów żywnościowych.
	Rozwijanie i promowanie systemu ulg i kart rabatowych skierowanych do rodzin wielodzietnych.
Wskaźniki	Liczba dzieci korzystających z dożywiania.

	Liczba dzieci, które uzyskały stypendia lub zasiłki szkolne.
	Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych.
	Liczba rodzin korzystająca ze świadczeń funduszu alimentacyjnego.
	Liczba rodzin korzystająca z pomocy w formie zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami.
	Liczba rodzin z dziećmi korzystająca z dodatków mieszkaniowych.
	Liczba rodzin korzystająca z programów żywnościowych.
	Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny dla rodzin wychowujących minimum troje dzieci.
	Liczba wydanych Wielkopolskich Kart Rodziny dla rodzin wychowujących minimum troje dzieci.
Cel 3	Wzmocnienie potencjału rodziny poprzez prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych.
Działania	Rozwój oferty poradnictwa specjalistycznego o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym.
	Organizacja konferencji, szkoleń, zajęć edukacyjnych i warsztatowych wzmacniających kompetencje rodzicielskie.
	Wsparcie rodzin w organizacji czasu wolnego, promowanie pozytywnych wzorców w tym zakresie oraz kreowanie warunków umożliwiających korzystanie z różnych form aktywności.
	Opracowywanie i realizacja projektów i programów profilaktycznych oferujących rodzinie wsparcie zgodne ze zidentyfikowanymi problemami.
	Promowanie wśród mieszkańców pozytywnego wzorca relacji rodzinnych i wizerunku rodziny. Bieżące publikowanie i aktualizacja informacji o dostępnej ofercie wsparcia.
Wskaźniki	Liczba przedsięwzięć promocyjnych/kampanii.

	Liczba zorganizowanych wydarzeń rekreacyjnych, kulturalnych, sportowych itp.
	Liczba uczestników wydarzeń rekreacyjnych, kulturalnych, sportowych itp. Liczba konferencji, szkoleń, zajęć edukacyjnych, warsztatowych i innych wzmacniających kompetencje rodzicielskie oraz warsztatów i spotkań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.
	Liczba uczestników konferencji, szkoleń, zajęć edukacyjnych, warsztatowych i innych wzmacniających kompetencje rodzicielskiej oraz warsztatów i spotkań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży .
	Liczba wdrożonych projektów i programów profilaktycznych.
	Wartość środków własnych lub pozyskanych ze źródeł zewnętrznych na realizację projektów i programów profilaktycznych.
	Liczba opracowanych ulotek, informatorów, plakatów itp. oraz ich nakład.
	Liczba wejść na strony internetowe instytucji i organizacji tworzących system wsparcia.
Cel 4	Wspieranie rodzin ze zdiagnozowanymi problemami lub będących w kryzysie w zapewnieniu stabilizacji życiowej.
Działania	Świadczenie usług przez asystenta rodziny.
	Tworzenie i realizacja planów pracy z rodziną.
	Organizacja poradnictwa specjalistycznego służącego poprawie funkcjonowania rodziny m. in. psychologicznego, terapeutycznego, pracy socjalnej. Stały rozwój oferty i profesjonalizacja działań na rzecz rodziny i dziecka zagrożonego przemocą domową.

	Działania służące podniesieniu kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziny, w radzeniu sobie z problemami np. treningi kompetencji społecznych, warsztaty edukacyjne itp. Rozwój form wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci ze specjalnymi potrzebami/dziećmi z niepełnosprawnością.
	Prowadzenie pracy z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w celu umożliwienia ich powrotu do rodzin.
	Tworzenie i umacnianie sieci międzyinstytucjonalnej współpracy w zakresie wsparcia dzieci i rodziny.
Wskaźniki	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.
	Liczba sporządzonych planów pracy z rodziną.
	Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty.
	Liczba i rodzaj realizowanych form wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci ze specjalnymi potrzebami/dziećmi z niepełnosprawnością
	Liczba rodzin biologicznych, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej objętych wsparciem.
	Liczba osób biorących udział w treningach kompetencji społecznych, warsztatach edukacyjnych itp.
	Liczba i rodzaj zorganizowanych działań służących podniesieniu kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziny w radzeniu sobie z problemami np. treningów kompetencji społecznych, warsztatów edukacyjnych.
	Liczba spotkań instytucji/organizacji współpracujących w zakresie wsparcia dzieci i rodziny.

Cel 5	Wzmocnienie kadry w celu zapewniania wysokiej jakości pracy.
Działania	Organizacja superwizji.
	Organizacja/zapewnienie udziału w szkoleniach/konferencjach podnoszących kompetencje zawodowe.
	Organizowanie szkoleń, warsztatów mających na celu zapobieganie wypaleniu zawodowemu.
Wskaźniki	Liczba godzin superwizji.
	Liczba szkoleń/konferencji podnoszących kompetencje zawodowe.
	Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach i konferencjach podnoszących kompetencje zawodowe.
	Liczba szkoleń, warsztatów mających na celu zapobieganie wypaleniu zawodowemu.
	Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach i warsztatach mających na celu zapobieganie wypaleniu zawodowemu.
	Liczba instytucji/organizacji biorących udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach.

Źródło: Opracowanie własne

8. Finansowanie.

Finansowanie Programu odbywać się będzie w ramach środków budżetu Gminy Książ Wlkp., dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł – dotacji oraz grantów projektowych w ramach funduszy europejskich, środków pochodzących z sektora pozarządowego i innych np. sponsorów.

4. Realizatorzy Programu.

Koordynatorem i głównym realizatorem Gminnego Program Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. przy współpracy z lokalnym samorządem.

Program zakłada systemowe i interdyscyplinarne podejście do wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, oparte na ścisłej i profesjonalnej współpracy wszystkich instytucji i organizacji zaangażowanych w pracę na rzecz rodziny, są to m. in. instytucje pomocy i integracji społecznej, edukacji, kultury, sportu, rynku pracy, bezpieczeństwa publicznego, zdrowia, szczebla gminnego i powiatowego, a także radni, sołtysi, członkowie organizacji pozarządowych, lokalni liderzy.

Program, co do zasady jest dokumentem otwartym, co oznacza, że może zostać poszerzony o działania, które nie były w nim zaplanowane, lecz będą realizowane w Gminie w obszarze wspierania rodziny.

10. Monitoring i ewaluacja.

Monitoring realizacji programu wspierania rodziny będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu informacji uzyskiwanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp., jako koordynatora Programu i jednocześnie instytucję wiodącą przy jego realizacji. Dodatkowo Ośrodek Pomocy Społecznej pozyskiwał będzie informacje od innych instytucji i podmiotów, które są zaangażowane w realizację działań określonych w dokumencie. Obszarami podlegającymi monitorowaniu będą wyznaczone do realizacji działania i przypisane im wskaźniki. Określone dla zadań wskaźniki mają charakter jakościowy i ilościowy oraz odnoszą się bezpośrednio do oczekiwanych efektów działań. Rezultatem monitoringu będzie sprawozdanie roczne przygotowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Książu Wlkp. w pierwszym kwartale danego roku, za poprzedni rok kalendarzowy. Sprawozdanie będzie przedkładane Radzie Miejskiej w Książu Wlkp.

Ewaluacja to praktyczny proces, którego celem jest ustalenie, czy Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 osiągnął zakładane cele. Ewaluacja jest nieodzownym narzędziem w ocenie skuteczności działań, programów i projektów w różnych dziedzinach życia. W procesie ewaluacji Programu będą systematycznie gromadzone, analizowane i interpretowane dane, mające na celu ocenę osiągniętych rezultatów oraz identyfikację mocnych i słabych stron badanego działania. Ewaluacja jest oceną wartości oraz efektywności Programu i zostanie przeprowadzana po jego zakończeniu.

IV. Podsumowanie

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 określa cele i zadania, które mają wspomóc rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu, przy wykorzystaniu sieci oparcia społecznego i zasobów instytucjonalnych.

Celem prowadzonej polityki społecznej Gminy Książ Wlkp. w zakresie wspierania dzieci i rodziny jest budowanie i rozwijanie systemu wsparcia ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych, ale też prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych poprawiających jakość życia rodzin oraz wyprzedzających powstawanie dysfunkcji, przy pełnym wykorzystaniu zasobów społeczności lokalnej.

Program opiera się na współpracy międzyinstytucjonalnej, która ma służyć zintegrowaniu działań instytucji lokalnych i zwiększeniu efektywności podejmowanych działań interwencyjnych oraz pomocowych.

Program bazuje też na zasadzie subsydiarności, która wyraża spoczywającą na jednostce powinność pełnego wykorzystania własnych zasobów, możliwości oraz uprawnień w celu pokonania trudnej sytuacji życiowej. Rodziny nie mogą być przedmiotem interwencji, a muszą aktywnie uczestniczyć w procesie zmiany jako partnerzy. W innym przypadku nawet profesjonalna i zaangażowana kadra nie będzie mogła poprawić sytuacji rodziny, tak by umożliwić jej samodzielne funkcjonowanie.

Wypełnienie programowych założeń spowoduje wzmocnienie ksiąskich rodziny, poprawi jakość ich życia a także umożliwi pokonywane różnego rodzaju kryzysów.

SPIS TABEL

Tabela nr 1. Liczba ludności w Gminie Książ Wlkp.	6
Tabela nr 2. Przyrost naturalny w Gminie Książ Wlkp.	6
Tabela nr 3. Karta diagnostyczna.	10
Tabela nr 4. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej.	11
Tabela nr 5. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej	12
Tabela nr 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego.	14
Tabela nr 7. Dzieci z terenu Gminy Książ Wlkp. umieszczone w pieczy zastępczej.	16
Tabela nr 8. Zestawienie mocnych i słabych stron systemu wsparcia rodz. w Gminie Książ Wlkp. .	16
Tabela Nr 9. Cele szczegółowe Gminnego Program Wsparcia Rodziny na lata 2025 – 2027.....	19